

5. 8. 2014

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vzdání se budoucího práva na náhradu škody podle nového občanského zákoníku

V nové úpravě závazků z právních jednání se výrazněji promítá zásada autonomie vůle vytvářející širší prostor pro vlastní ujednání smluvních stran. Typickým příkladem je odstranění paušálního zákazu vzdání se budoucího práva (nejen) na náhradu škody a jeho nahrazení vyváženější úpravou.

Předchozí právní úprava

Starý občanský zákoník zvláštní úpravu vzdání se budoucího práva na náhradu škody neobsahoval. Upravoval však **vzdání se budoucího práva obecně**. Podle § 574 odst. 2 OZ byla neplatná dohoda, jíž by se někdo vzdal práva, které má vzniknout teprve v budoucnu. Jednalo se o kogentní ustanovení, a nebylo tudíž možné se od něj odchýlit. Typicky se toto ustanovení vztahovalo právě na právo na náhradu škody. Poté, co již právo vzniklo, samozřejmě jeho vzdání se nic nebránilo. Právě ve vztahu k náhradě škody však nebylo vyloučení vzdání se práva zcela důsledné, jelikož starý občanský zákoník umožňoval alespoň jeho omezení sjednáním smluvní pokuty plnící funkci paušalizované náhrady škody.

Pro úplnost je vhodné doplnit, že v souladu s judikaturou se zákaz vztahoval pouze na práva, která vzniknou na základě zákona nebo smlouvy, popřípadě jiných právních skutečností a **jejich vznik je založen obligatorně**. Tam, kde právo mělo vzniknout například na základě dispozitivního ustanovení starého občanského zákoníku, nebylo možné neplatnost odchylné dohody dovozovat. V tomto ohledu lze zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ČR ve věci spis. zn. 28 Cdo 1222/2007 ze dne 30. května 2007, v němž byla tato zásada dovozena ve vztahu k dohodě o vzdání se práva nájemce na protihodnotu toho, o co se zvýšila hodnota pronajaté věci, které mu zakládal dispozitivní § 667 odst. 1 *in fine* OZ.

Obchodní zákoník byl k možnosti vzdát se budoucího práva na náhradu škody výrazně vstřícnější. Podle § 386 ObchZ **bylo možné se ve vztazích upravených obchodním zákoníkem vzdát práva na náhradu škody či toto právo omezit i před porušením povinnosti**, z něhož může škoda vzniknout. Výjimkou však bylo právo na náhradu škody způsobené úmyslně. Takového práva nebylo možné se před porušením povinnosti vzdát ani jej omezit.

Stávající právní úprava

Nový občanský zákoník s ohledem na rozšiřování autonomie vůle **obecnou úpravu vzdání se budoucího práva (nejen) na náhradu škody nepřevzal**. Toto právo proto lze v obecné rovině

smluvně omezit i se ho vzdát. Ani podle nového občanského zákoníku však tato **smluvní autonomie není absolutní**, jelikož nový občanský zákoník neumožňuje vzdání se práva na náhradu újmy, resp. škody v některých konkrétních případech.

Jedním z těchto případů je právo na náhradu škody způsobené vadou výrobku. Jedná se o úpravu obsaženou dříve ve zvláštním zákoně 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, který byl novým občanským zákoníkem zrušen. Podle § 2942 odst. 4 NOZ se nepřihlíží k jednání, jímž se druhá strana předem zcela nebo zčásti vzdá práva na náhradu této škody.

Podle § 2898 NOZ se **nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech**. Jde o právo na náhradu újmy na zdraví nebo na životě, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně jednostranně vzdát.

Vzdání se práva na náhradu škody omezuje též § 1814 písm. a) NOZ, který zvláště zakazuje ujednání vylučující nebo omezující spotřebitelova práva na náhradu újmy.

Další omezení upravuje zákon o obchodních korporacích, podle jehož § 53 odst. 2 se **nepřihlíží k právním jednáním korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů**. V zákazu omezení odpovědnosti je totiž nepochybně *a maiore ad minus* zahrnut i zákaz jejího vyloučení, a potažmo vzdání se budoucího práva na náhradu škody. Již vzniklou škodu lze vypořádat smlouvou dle odstavce 3 tohoto ustanovení.

K povaze těchto ustanovení je vhodné doplnit, že podle § 1 odst. 2 NOZ si mohou osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, nedojde-li tím k porušení mj. výslovného zákonného zákazu. Ten je podle důvodové zprávy vyjádřen slovy „zakazuje se“, výslovným stanovením neplatnosti odchylného ujednání nebo stanovením, že se k odchylnému ujednání nepřihlíží. Citovaná ustanovení jsou tedy **kogentní, a nelze se od nich odchýlit**.

Naopak v případě práva na náhradu škody způsobené na pozemku nový občanský zákoník důsledky jeho vzdání se rozšiřuje. Vzdání se tohoto práva lze totiž ve smyslu § 2897 NOZ **sjednat jako věcné právo a nechat jej zapsat do veřejného seznamu** (katastru nemovitostí) s důsledkem, že bude působit i proti pozdějším vlastníkům pozemku.

Se vzdáním se práva na náhradu újmy souvisí též § 2899 NOZ, podle něž se ten, kdo pro sebe přijal nebezpečí oběti, byť tak učinil za takových okolností, že to lze považovat za neprozřetelné, nevzdal se práva na náhradu proti tomu, kdo újmu způsobil. Za vzdání se práva na náhradu újmy tak nelze považovat jednání osoby, která sama sebe svým chováním vystavuje nebezpečí a riskuje vlastní život, zdraví nebo majetek, byť by jednala ukvapeně apod. Typicky půjde o sportovní aktivity.

Závěr

Opuštění paušálního zákazu vzdání se budoucího práva (nejen) na náhradu újmy lze jistě přivítat. Nelze omezovat autonomii vůle potenciálního poškozeného jenom proto, že v okamžiku vzdání se práva na náhradu újmy nelze její vznik a případnou výši předvídat. Určitá nejistota ohledně důsledků, jež mají nastat v budoucnosti, je ostatně spojena s velkou částí právních jednání. Vzdání se budoucího práva nemusí být projevem nerozváženosti, ale naopak snahy stanovit následky budoucích nejistých událostí, a tím posílit právní jistotu smluvní stran. Případy, kdy je vhodné potenciální poškozené před vzdáním se práva na náhradu újmy „chránit“ i proti jejich vůli, dostatečně pokrývají výše uvedená a případně i další ustanovení.

Mgr. Jan Pořízek,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)